

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

תוכן

1. שאין אומרים הלל אלא על נפש שבעה וכרס מלאה.....1
2. הדרן עלך סדר תעניות אלו.....2
3. המשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז ... נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל.....2
4. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר.....4
5. משנכנס אב ממעטין בשמחה שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס ... ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין....6
6. שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפים ... נעילה יש בה נשיאת כפים מנחה אין בה נשיאת כפים ... האידנא .. פרשי כהני ידיהו במנחתא דתעניתא כיון דבסמוך לשקיעת החמה 6
7. שכור אסור בנשיאת כפים.....9

דף כו.

א. שאין אומרים הלל אלא על נפש שבעה וכרס מלאה

כבר התבאר לעיל דף יט. שצבור שהתענו על הגשמים ונענו קודם הצות, יאכלו וישתו ויעשו יום טוב¹, ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול שהוא פרק קלו בתהלים, שאין אומרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה וכרס מלאה, מתוך שכתוב בו (פסוק כה) נתן לחם לכל בשר פי לעולם חסדו נאה להאמר על השבע², ומזכרים שם עשרים ושש פעם פי לעולם חסדו וקודם שמתחיל³ יאמר⁴ (תהלים פרק קלד) שיר המעלות הנה ברכו את יקנוק כל עבדי יקנוק העמדים בבית יקנוק בלילות. ואח"כ יאמר (שם קלה פסוק ז) מעלה נשאים מקצה הארץ ברכים למטר עשה מוצא רוח מאוצרותיו ואז יאמר הלל הגדול,

¹ שו"ע ונו"כ תקעה יא

² ודוקא בזה שהוא אחר התפלה אבל קודם התפלה שרי ולכן אמרינן ליה בפסוקי דזמרה בשחרית בשבת. ובמקום דשכיחי שכרות אומרים הלל הגדול ואח"כ אוכלין ושותין וה"ה אם ירד קודם הצות ורצו רוב הצבור להשלים דמשלימין יאמרו הלל הגדול קודם אכילה. מ"ב שם כט

³ מ"ב שם ל

⁴ מפני שירידת הגשמים בלילות שזוהו סימן ברכה כמו שדרשו חז"ל בתענית [כ"ג]. על פסוק דונתתי גשמיכם בעיתם בלילי רביעית ובלילי שבתות ע"ש.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

וחותמין "מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו ואלו פינו מלא שירה כים וכו' עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו, וחותם בא"י אל רוב ההודאות ויש להתחיל קודם הודו שיר המעלות הנה ברכו וגו' העומדים בבית ד' בלילות ואומר מעלה נשיאים מקצה הארץ וגו'.

אין אומרים הלל הגדול⁵ אלא כשנענו ביום תעניתם דווקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא, דלא נענו מפני התענית אלא מן השמים רחמו עליהם, וכן אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קודם שעלה עמוד השחר ג"כ אין אומרים הלל הגדול, שעיקר הענייה הוא לאחר עמוד השחר⁶, ולא ידענו טעמו של דבר.

הדרן עלך סדר תעניות אלו

דף כו:

**ב. חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז ...
נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף
אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל**

כתב הרמב"ם יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהם, כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות. שבזכרון דברים אלו נשוב להטיב, שנאמר (ויקרא כו) וְהִתְיַדוּ אֶת עֵזָם וְאֶת עֵז אֲבֹתָם:

ולכן חייב כל איש לשים אל לבו באותם הימים ולפשפש במעשיו ולשוב, כי אין העיקר בתענית אלא התשובה, כמו שכתוב באנשי נינוה (יונה ג): וַיִּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעְשֵׂיהֶם, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה 'זירא את שקם ותעניתם' לא נאמר, אלא את מעשיהם. ואין התענית אלא הכנה לתשובה.

⁵ שו"ע ונו"כ שם יב, יג, ערוך השולחן שם סעיף יד

⁶ דזה לא מיקרי התחלה להתענות ומשמע מסתימת המחבר דאפילו אותן התעניות שמפסיקין מבע"י מ"מ עיקר התענית מתחיל מעמוד השחר ואילך לא קודם. מ"ב שם לב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

לכן אותם האנשים המוציאים את יום הצום בטיול ובדברים בטלים – תפשו הטפל והניחו העיקר. ומכל מקום אין אדם יכול לפטור את עצמו בתשובה בלבד, כי בימים אלה מצות עשה מדברי נביאים להתענות בהם, וכבר קבלו אותם כל ישראל על עצמם ונהגו כן בכל הדורות ובכל המקומות.

ובשבעה עשר בתמוז תקנו תענית מחמת המישה דברים לא טובים שארעו באותו היום.

נשתברו הלוחות

בשעה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה את הלוחות, היו סובלין את עצמם⁷, כיון שירד וקרב אל המחנה וראה את העגל, פרח אותו הכתב מעליהם ונמצאו כבדים על ידיו של משה. מיד ניחר אף משה וישלך מידו.

בוטל התמיד

בימי חורבן הבית הראשון היה מעשה, שבתשעה לתמוז נבקעה חומת ירושלים ופרצו האויבים לתוך העיר ועשו בה שמות, אבל להיכל ה' לא יכלו להכנס, כי התבערו בו הכהנים ועשו שם עבודת האלקים עד ליום ז' באב. ואולם כבשים להקרבת התמידים בכל יום, חסרו להם מיום י"ג בתמוז, שלעולם היו בעזרה כבשים מבוקרים ממומים כדי הקרבה לארבעה ימים. מיום י"ג בתמוז ואילך שחדו את החילות שצרו עליהם מבחוץ שלשלו להם כסף וזהב, והם העלו להם כבשים. וכך היו עושים עד יום שבעה עשר בתמוז, וכדאיתא בירושלמי⁸ מעשה דומה שהיה גם בימי הבית השני.

הובקעה העיר

זה היה מעשה בחורבן בית שני שחומת ירושלים נבקעה בי"ז בתמוז וטיטוס וחילותיו פרצו לעיר כמבואר להלן דף כח: ואילו בחורבן הבית הראשון שבימי צדקיהו המלך, כתוב (ירמיה נב) בְּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בַתְּשַׁעָה לַחֹדֶשׁ, וַיִּחְזַק הָרָעַב בְּעִיר וְלֹא הָיָה לָחֶם לְעַם הָאָרֶץ. וַתִּבְקַע הָעִיר וְכָל אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה יִבְרָחוּ וַיִּצְאוּ מִהָעִיר לְלָה וְגו'. ובירושלמי⁹ אמרו, שגם בחורבן בית ראשון הובקעה העיר בי"ז בתמוז אלא שמפני הצרות האיומות שהיו אז, נתקלקלו להם החשבונות וחשבו כי היה הדבר בתשעה בתמוז ואף על פי שהקדוש ברוך הוא ידע והנביא ידע, הוא כתב ביד הנביא ירמיהו בתשעה לחדש כפי שסבר העם, כדי להראות שכביכול עמם הוא בערה, וכביכול, אפילו חשבונותיו שלו נתקלקלו, מה שאין הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע.

⁷ כמבואר בתנהומא כי תשא כו

⁸ תענית פ"ד ה"ה ועיין תפארת ישראל פ"ד אות מ

⁹ שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

שרף אפוסטמוס את התורה

מאורע זה שנזכר במשנה אין פרטיו ידועים מן המקורות הראשונים. בירושלמי¹⁰ רק נזכר: 'היכן שרפה? ר' אחא אומר: במעברות של לוד; ורבנן אומרים: במעברות של טרלוסא': האחרונים משערים שמעשה זה מתיחס לתקופת הנציב הרומאי קומנוס, ועל אותה עת מספר יוספוס פלביוס כדברים האלה אחד מאנשי העבא תפס את ספר התורה הקדושה באחד הכפרים, וקרע אותו והשליכו באש מכל העברים חרדו היהודים, כאילו היתה כל ארצם לנגדם למאכולת אש. לפי השערה זו היה אותו מעשה בי"ז בתמוז כמה שנים קודם החורבן השני. ונתחלה שם סטפנוס באפוסטמוס, וחילופי שם כאלה מצויים רבים ואחרים שמיחסים מעשה זה לאנטיוכוס אפיפנוס, שמסופר עליו ועל אנשיו: 'וספרי התורה אשר מצאו, קרעו ושרפו באש'.

הועמד צלם בהיכל

בירושלמי¹¹ נחלקו יש מפרשים, שגם זה ממעשה אפוסטמוס הרשע שעשה באותו יום, בשבעה עשר בתמוז, ויש מפרשים אותו על הצלם שעשה מנשה המלך והעמידו בהיכל, ואותו היום י"ז בתמוז היה גם כן.

ג. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר

חמשה דברים ארעו את אבותינו בתשעה באב, ואלו הם:

נגזר על אבותינו (דור המדבר) שלא יכנסו לארץ ישראל.

כתוב (דברים א) אם יראו איש באנשים האלה, הדור הרע הזה, את הארץ שכשחזרו המרגלים מתור הארץ מקץ ארבעים יום, ובאו למדבר פארן ששם חנה מחנה ישראל, ויוציאו דיבת הארץ לאמר, הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה היא (במדבר יד) וגו', וירגנו ישראל באהליהם ויאמרו (דברים א) אנה אנחנו עלים, אחינו המסו את לבבנו וגו' אותו היום שמונה באב היה, ערב תשעה באב.

חשך היום, נפלה רוחם של כל העדה, מה כתיב בהם ותשא כל העדה, ויתגנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא. וילגו על משה ועל אהרן כל בני ישראל, ויאמרו אליהם כל העדה: לו מתנו בארץ מצרים, או במדבר הזה לו מתנו! ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב, נשינו וטפנו יהיו לבז, הלוא טוב לנו שוב מצרימה ויאמרו איש אל אחיו: נתנה ראש ונשובה מצרימה.

¹⁰ שם

¹¹ שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

וַיִּבְנוּ הָעָם בְּלִילָהּ תְּהוּאָה 'אמר רבי יוחנן תשעה באב היה אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות¹².

חרב בית המקדש הראשון.

חרבן בית המקדש הראשון, בימי צדקיהו המלך היה, בשנת ג' אלפים של"ח. חרבן שני – בימי ר' יוחנן בן זכאי בשנת שלשת אלפים תתכ"ח, ושניהם בתשעה באב היו.

כתיב (מלכים ב כה): וּבַחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֲדָשׁ הָיָא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמִלְכָּה נְבֻכַדְרֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוֹזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה' וְגו', וכתוב (ירמיה נב): וּבַחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בְּעֶשְׂוֹר לַחֲדָשׁ הָיָא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמִלְכָּה נְבוֹכַדְרֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, בָּא נְבוֹזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עֶמֶד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלַם וְגו', ותניא אי אפשר לומר בשבעה – שהרי כבר נאמר בְּעֶשְׂוֹר, ואי אפשר לומר בעשור – שהרי כבר נאמר בְּשִׁבְעָה, הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי, סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו, שנאמר (שם ו) אִוִי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יָנֹטוּ צַלְלֵי עָרֵב:

חרב בית המקדש השני.

ארבע מאות ותשעים שנה לאחר חרבן בית המקדש הראשון, חרב בית המקדש השני, אף הוא בתשעה באב. ועדין היתה ביתר קיימת, והיא עיר גדולה לאלקים. לאחר חמשים ושתים שנה משמרדו היהודים ברומאים, נלכדה ביתר אף היא בתשעה באב, והיו האויבים הורגים באנשי ביתר ושפכו דם כמים עד ששקע הסוס בדם עד חוטמו

מאה ושמונים שנה עד שלא חרב הבית, פשטה מלכות הרשעה על ישראל (התחילו לכבשן). שמונים שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים וכו'. ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה

ונלכדה ביתר

שלש שנים ומחצה הקיף אדרינוס קיסר על ביתר¹³. והיה שם ר' אלעזר המודעי עסוק בשקו ובתעניתו, ובכל יום ויום היה מתפלל ואומר: רבונו של עולם, אל תשב בדין היום; לבסוף נתן אדרינוס דעתו לחזור. בא כותי אחד ואמר לו: אדוני, כל זמן שתרגולת זו (על ר' אלעזר שהיה מרבה בתפילה, אמר כך) מתגעגעת באפר אי אתה כובשה; אלא המתן לי, ואני אעשה לך שתכבשנה היום:

שנו: שבע שנים בערו אומות העולם את כרמיהן מדמם של ישראל בלא זבל:

¹² כדלהלן דף כט:

¹³ איכה רבה פרשה ב

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

אמרו משום רבן שמעון בן גמליאל: חמש מאות בתי סופרים היו בכרך ביתר, והקטן שבהם לא היה פחות מחמש מאות תינוקות של בית רבן; והיו אומרים: אם יבוא השונאים עלינו, במכתובים הללו אנו יוצאים עליהם ומנקרים את עיניהם. וכשגרמו העוונות וגברו האויבים ולכדום – כרכום בספריהם והציתום באש: אמר ר' יוחנן: שלש מאות מחי תינוקות נמצאו על אבן אחת: ר' אסי אמר: ארבעה קבין מח נמצאו על אבן אחת:

ונתרשה ירושלים

לאחר החרבן, ככתוב (ירמיה כו) ציון שָׁדָה תִּחְרַשׁ:

**ד. משנכנס אב ממעטין בשמחה שבת שחל תשעה באב
להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס ... ערב תשעה באב
לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין**

יבואר להלן דף כט. - ל: בעזה"ת

**ה. שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפים ... נעילה יש בה
נשיאת כפים מנחה אין בה נשיאת כפים ... האידנא ..
פרשי כהני ידיהו במנחתא דתעניתא כיון דבסמוך
לשקיעת החמה**

אין נשיאת כפים¹⁴ אלא בשחרית של חול בכל יום, וכן בשבת ויו"ט בשחרית גם במוסף וביוה"כ גם בתפלת נעילה, והוא כשהוא עדיין יום, אבל לא במנחה, משום ששכיח שכרות באותה שעה, כלומר חששו שמא יהא הכהן שכור, שנשתכר בסעודתו ושיכור אסור בנשיאת כפים כלדהלן, אך במוסף לא גזרו שמכיון שאסור לסעוד סעודת קבע, קודם מוסף. כי אם טעימה בעלמא אין לחשוש לשכרות. ואם עלה במנחה יירד¹⁵.

¹⁴ שו"ע ונו"כ או"ח קכט א

¹⁵ מ"ב שם ט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

גם במנחה של תענית יום הכפורים ותעניות על עצירת גשמים אין לישא כפיים, שגזרו אטו מנחת שאר ימים¹⁶. אולם בשאר תעניות שאין בהם נעילה¹⁷, אם מתפללים תפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה, היא דומה לתפלת נעילה¹⁸ ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים, הלכך יש בה נשיאת כפים. והרוצה שישיאו כהנים כפיהם בתענית¹⁹, לכתחילה יתפללו בתוך חצי שעה מהשקיעה, אולם גם מזמן פלג המנחה יש להחשיבו כסמוך, ויכולים הכהנים לישא כפיהם²⁰.

יש שנהגו על פי שיטת החזו"א, לישא כפיים במנחה בתענית גם אם מתפלל מנחה גדולה בעוד היום גדול²¹. אולם מנהג רוב הקהילות אינו כן²².

נהגו בחוץ לארץ²³ (למעט מצרים)²⁴ שאין נשיאת כפים אלא ביום טוב, משום שאז שרונים בשמחת יום טוב וטוב לב הוא יברך משא"כ בשאר ימים אפילו בשבתות, הם טרודים על בהרהורים על מחיתם ועל ביטול מלאכתם²⁵ ואינם שרונים בשמחה.

¹⁶ לפי שביום שיש בו נעילה מתפללים מנחה בעוד היום גדול כדי להתחיל נעילה קודם שקיעת החמה לכן מתחלפת היא במנחה של שאר הימים שהיו נוהגים ג"כ להתפלל בעוד היום גדול מפני שהיו רוצים לאכול אה"כ. מ"ב שם ה

¹⁷ להוציא תעניות על עצירת הגשמים ויום הכיפורים

¹⁸ ובנעילה לא גזרו אטו שאר ימים לפי דליכא תפלת נעילה כ"א בתענית. מ"ב שם

¹⁹ ואם אין בביהכ"נ עשרה מתענים משמע מלשון הפמ"ג (סי' תקס"ו א"א סקי"א) שאין נשיאות כפיים, ועיין שו"ת דבר יהושע ח"ג יו"ד סי' ע"ה. ואם יש ששה או שבעה מתענים, אם עלה הכהן לדוכן לא ירד. ועיין בה"ח סק"ה בשם הפר"ח והחיד"א במחז"ב סק"ב ובלוח א"י עפ"י שו"ת גינת ורדים כלל א' סקמ"ט. שכהן שאינו מתענה לא יעלה לדוכן ויצא קודם רצה. ואף שעכשיו עדיין מתענה, אם אינו משלים תעניתו לא יעלה. ואם מסופק אם ישלים יעלה לדוכן, ואם אין כהנים זולתו יש המתירים לו לעלות לדוכן ולישא כפיו, אפילו אינו מתענה.

²⁰ בה"ח סק"ז, ועיין לוח א"י להגרי"מ"ט, ולפני פלג המנחה לא ישאו הכהנים כפיהם, אך אם עלו הכהנים וראו לא ירדו, ואף במנחה גדולה כתב שו"ת רב פעלים ח"ד סי' ו' שאין למחות ביד הכהנים העולים לדוכן.

²¹ בהזון איש (או"ח סי' ב') "אפשר דכיון דזמן תמימת התלמוד קבעו דפרסי ידיהו במנחה דתעניתא, אין לנו לשנות מנהגם אף אם מתפללים מנחה בעוד היום גדול" וכו' עיין שם שמאריך בזה ונשאר בצ"ע, אך ידוע שכך נהגו למעשה בבית מדרשו שהתפללו מנחה גדולה אף בתעניות, עלו הכהנים לדוכן, וכן נוהגים אחריו בעוד מקומות. ועיין בזה בקהלות יעקב ברכות סי' כ', בית ברוך על החי"א כלל ל"ב סקפ"ו, חידושים וביאורים להגר"ח גרינמן שליט"א תענית כ"ו ב, אורחות רבנו, מועדים וזמנים ח"ז סי' רמ"ח

²² עיין בהליכות שלמה פ"י הערה כ"א בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שלמעשה אין לנהוג כן, ועיין שו"ת אור לציון ח"ב הל' נשי"ב פ"ח.

²³ וכתב בס' עיר הקודש והמקדש (להגרי"מ מיקוצינסקי, ח"ג פכ"ה סעי' ו') "בערי הגליל נוהגים (האשכנזים) בזמננו שאין נשיאת כפיים בחול כי אם כמוסף של שבתות וימים טובים, ולא ידוע בבירור על ידי מי ועל יסוד מה נוהגים כך". ועיין שו"ת מנח"י ח"ח סי' א' וב' בארוכה, ס' הלכות הגר"א ומנהגיו להגר"מ שטרנבוך אות ק"מ, ס' מנהגי ארץ ישראל – גלים ועוד. ועיין מועדים וזמנים ח"ח סי' ל"א, שהעיר חיפה לא נגרר אחר הגליל

²⁴ רמ"א קכח מד ומ"ב שם קסד

²⁵ וח"ו ישראל קדושים יצמערו בשבת על בטול מלאכתם ביום הקדוש. והנכון שצ"ל ובשביל בטול מלאכתם וקאי טעם זה על הא דלעיל שאין נושאים כפים בשאר ימים וכן פלגינהו בד"מ שכתב טעם לפי שמרודין בהרהורין וכו' להא דאין נושאים כפים בשבת ואימות החול כתב הטעם משום בטול מלאכה. מ"ב שם קסז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

ואפילו ביום טוב אין נשיאת כפים אלא בתפלת מוסף שיוצאים אז מבית הכנסת ויטיבו לבם וישמחו בשמחת יום טוב.

ויום הכפורים²⁶ אף על פי שאין בו שמחת אכילה ושתיה נושאים כפים בו כמו ביום טוב, מפני שיש בו שמחת מחילה וסליחה וכפרה וקדושה וכבוד היום במלבושים נאים, ומטעם זה יש מקומות שנושאים כפים בו אפילו בשחרית ויש מקומות שנושאים כפים בו גם בנעילה, מפני שהוא סמוך ליציאה מבית הכנסת כמו שהוא הטעם בשאר יום טוב.

וכל שחרית ומוסף שאין נשיאת כפים בחוץ לארץ אומר הש"ץ אֱלֹהֵינו וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינו. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכַּהּ הַמְשַׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרַהּ הַקְּתוּבָה עַל יְדֵי מִשֶׁה עֲבָדְךָ. הָאֲמוּרָה מִפִּי אֱהָרֹן וּבְנָיו כְּהֻנִּים עִם קְדוֹשְׁךָ. כְּאֲמֹר יְבָרְכְךָ וְגו' אפילו הוא כהן, שלא מנעו לכהן אלא לקרות כהנים ולהקרותו, אבל לומר כך כהנים עם קדושיך סתם בלא קריאה מותר לכתחילה.

ובכל מקום בו מדינא אין הכהנים עולין, אפילו היו בארץ ישראל כגון במנחה אין אומרים אלוֹקֵינוּ

כהן²⁷ שעבר ועלה לדוכן ביום הכפורים במנחה כיון שהדבר ידוע שאין שם שכרות, הרי זה נושא כפיו, ואין מורידין אותו, מפני החשד שלא יאמרו פסול הוא ולכך הורידוהו, ולכן נוהגים במדינות אלו לומר אֱלֹהֵינו וכו' בְּרַכְנוּ וכו' ביום הכפורים במנחה אף על פי שאין אומרים אלא בזמן הראוי לנשיאת כפים, מכל מקום הואיל ואם עלה לא ירד, ונושא כפיו נקרא קצת ראוי לנשיאת כפים.

אולם המתענים עד חצות ומתפללין מנחה כגון בערב ראש השנה וכדומה לא יאמר הש"ץ אֱלֹהֵינו וכו' בְּרַכְנוּ וכו' אפילו לשיטה זו²⁸.

והמתענין כל היום אלא שאינו תענית עבד, כגון בז' באדר או בט"ו כסלו וכדומה, שמתאספים חבורות ומתענים, דעת הרבה אחרונים שבכגון זה אסור בנשיאת כפים במנחה מדינא ואפילו בדיעבד, ומשום חשש שכרות כבשאר ימות השנה, ולא התירו אלא בתענית עבד גמור, וממילא אין אומרים אֱלֹהֵינו וכו' בְּרַכְנוּ וכו'²⁹.

אולם ובארץ ישראל נוהגים בכמה מקומות³⁰, ובפרט אלו הנוהגים כפי מנהגי ארץ ישראל העתיקים, שנושאים הכהנים כפיהם בתעניות שגזורים הציבור בקביעות כז' אדר בה"ב ושוֹבְבִים, והיכא דנהוג נהוג, אך במקום שאין מנהג ידוע, אין לעלות לדוכן, ורק אם אמרו לכהנים בשעת התפילה לעלות לדוכן או שכבר נטלו ידיהם ועלו לדוכן לא ירדו³¹.

²⁶ מ"ב שם קסו

²⁷ שו"ע ונו"כ קכט ב

²⁸ דבתעניות כאלו אין נשיאת כפים במנחה מדינא ואפילו בדיעבד, כבשאר ימות השנה, דלא שייך בזה לומר שהדבר ידוע שאין שם שכרות, כיון שאינו תענית גמור לכל הימים. שער הציון שם ס"ק ה

²⁹ שער הציון שם

³⁰ לוח ארץ ישראל להגרימ"ט וצ"ל לענין בה"ב ושוֹבְבִים וז' אדר, ובלקט הקמח החדש סי' קכ"ז סק"ב שכן שמע מרבנים בארץ ישראל, וכ"ה בשו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' נ"ט.

³¹ כה"ח סק"ו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

ו. שכור אסור בנשיאת כפים

הוקשה³² ברכת כהנים לעבודה במקצת, שנאמר (דברים י פסוק ח) לְעַמֹּד לְפָנַי יִקְנֹךְ לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. ולפיכך אסרו חכמים לשיכור לישא כפיו כמו שאסרה תורה לשיכור לעבוד עבודה במקדש, כמ"ש (ויקרא י פסוק ט) וַיֵּן וַיִּשְׁכַּר אֶל תְּשִׁבֶת אֶתְּהָ וּבְנִיךָ אֶתְּךָ בְּבִאֲכֶם אֶל אֶהֱל מוֹעֵד וּגו'.
וסמכו איסור זה למה שנשמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר, מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין. ומשום כך נתנו על כהן מברך קולי נזיר וקולי משרת במקדש, קולי נזיר מה נזיר מותר בשאר משקים המשכרים, ואינו אסור אלא מכל אשר יעשה מגפן היין, וגם אין מומין פוסלין בו, אף כהן מברך אין מומין פוסלין בו, ואין שאר משקין המשכרים מונעים אותו מנשיאת כפים כמו במשרת במקדש, אפילו נשתכר עד שאינו יכול לדבר לפני המלך³³, שנשיאת כפים אינה דומה לתפלה שהוא עומד ומדבר עם המלך, משא"כ בנשיאת כפים שמדבר אל העם, אלא א"כ הגיע לשכרותו של לוט שאז פטור מכל המצות. אולם יש אוסרים³⁴ שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך³⁵ בנשיאת כפים, אפילו נשתכר משאר משקין, או אוכלים המשכרים. ולא נתנו קולי נזיר אלא לענין מומין בלבד. ולכתחילה אסור לשנות כלל משקה המשכר קודם נשיאת כפים, וכן נוהגים³⁶.

קולי משרת במקדש, מה משרת מותר ביין כל שהוא ואינו מוזהר אלא על רביעית, שנאמר וַיִּשְׁכַּר יֵיִן שִׁישׁ בּוֹ כַּדֵי לְשִׁכְרָה, ואף על רביעית אינו באזהרה אלא כששתאו דרך שכרות, כלומר רביעית בבת אחת, אבל אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מעט מים פטור, אף כהן מברך אם שתה רביעית יין בב' פעמים, או שנתן לתוכו מעט מים מותר, ואם שתה יותר מרביעית אף על פי שהוא מזוג, ואפילו שתאו בכמה פעמים לא ישא כפיו, עד שיסיר יינו מעליו.

³² שו"ע ונו"כ קכח לח ובשו"ע הרב שם מד – נא

³³ כן דעת המנ"א במ"ב שם קמא

³⁴ עולת תמיד ואליה רבה ודרך החיים, ומ"ז הפליג עוד ביותר מזה, עיין שם

³⁵ מ"ב שם קמא

³⁶ שו"ע הרב שם נא, ועיין במועדים וזמנים ח"א סי' ד' בשם החזו"א דאכילה קודם נשי"כ יש תשש דהוי בכלל מקום דשכיחא שכרות ואף שלא ישתו כלל משקה המשכר אסרו הדבר, כדין מנחה שאין בה נשי"כ משום דשכיחא שכרות אף שיוודע הכהן בודאי שלא שתה משקה המשכר, ולכן יש הנמנעים מליש"כ במוסף דשמח"ת

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

יש מקילים שמותר בשתיית מיץ ענבים³⁷. ולפיכך בשעת הדחק שצריך לעשות קידוש קודם נשיאת כפיים יקדש על מיץ ענבים וישתה פחות מרביעית

³⁷ מ"ב שם קמא